

Emlékeink az iskola történetéből

(Az iskola létrejöttének 60. évfordulóján rendezett Iskolanapon)
Bognár László és Bognárné Soproni Jolán

Tekintettel arra, hogy feleségemmel osztálytársak voltunk - és a második évtől (ahogy ma mondanánk) együtt jártunk – sokban közösek az emlékeink. Képesítő vizsgáinkat követően ő a dorogi szénbányához került, én az ELTE geológus szakán kezdtem tanulmányaim. Az iskola budapesti történetének feleségem talán a leghűbb tanúja, mert az ő dorogi másfél évét követően – miután 1956. december végén Bognár Lászlóné lett a neve – az akkori törvényeknek megfelelően – 1957. február 1-én az ún. *racionalizálás* eredményeképpen utcára került. 3 hónapos munkanélküliség után az akkori igazgató (Medgyes Béla) felajánlott neki egy technikus-tanári állást, amelyet betöltött 1976-ig Budapesten, majd 1991-es nyugdíjazásáig Tatabányán.

1950/40. sz. törvényerejű rendelettel hozták létre a technikumokat. Ennek eredményeképpen 1951 szeptemberében Nagykanizsán a Vegyipari, Ásványolajbányászati- és Geológiai technikum egyik osztályaként indult meg hazánkban a középfokú geológusképzés. Egy osztály (53 fővel) alkotta akkor a geológus technikusnak induló osztályt.

Diákéveink személyes emlékei

Első emlékem, hogy általános iskolás koromban – mert otthon nem volt könyvtárunk – a Szabó Ervin könyvtár rendszeres látogatója voltam. Elolvastam Camille Flammarion magyarul megjelent ismeretterjesztő művét (*Népszerű meteorológia*), amelyben egy 15. századból eredeztetett rajz volt, ahol egy ember a Földre hajló égbolt nyílásán keresztül a mennybe tekint, ezt én kétségbe vontam (erről utólag az is kiderült, hogy maga Flammarion rajzolta) – ő ugyanis „asztronómusnak” vallotta magát és elég furcsa elképzelése volt a világról. Ezt követően az Élet és Tudomány ide vonatkozó cikkeire specializáltam magam, hogy megtudjam az „igazságot”. 1951 nyarán hallottam az emeletünkön lakó egyik szomszédunktól, hogy Nagykanizsán indul egy Geológiai Technikum, nyomban elindultam a Madách Gimnáziumba kiiratkozni. Innen – a minisztériumi engedélyekkel a zsebemben – szeptember 4-én Nagykanizsán beiratkoztam 52-ik diákként az I/d osztályba, amelyik az iskola geológiai tagozata volt.

Feleségem úgy került az iskolába, hogy akkor Zalaszentgróton nem volt középiskola és neki kollégiumos iskolába kellett iratkozni, a miénk pedig egy újonnan induló iskola volt kollégiummal. Neki persze fogalma sem volt a geológiáról, mint ahogy Zala-megyei osztálytársaink többségének sem. Osztálytársaink többségét ugyancsak „beiskolázták”, többnyire zalai falvakból vagy Nagykanizsáról.

Egymást akkor nagyon utáltuk. Ő azt tartotta, hogy nekem mint budapestinek, kivételeznek a tanárok, én meg azt hittem, hogy ő egy magoló mintadiák. Azt fel sem tételeztem, hogy ő első olvasásra megjegyezte a tananyagot, pedig így volt.

Az iskolában töltött 4 év annyira összehozta osztályunk közösségét, hogy szinte mindenki a szakmából ment nyugdíjba, sőt azóta barátokká lettünk. Szinte az ország bármely részére el kellett utazni, mindenütt volt vagy van valaki, aki segít a szálláskeresésben vagy az ügyek elintézésében. Ma már bátran kijelenthetjük, hogy az osztályunkból minden, még élő osztálytársunk a barátunk, akivel minden évben összejövünk egy-egy baráti találkozóra vagy csak „úgy”, mert jó egymást újra látni.

Az első tanévben Tibold Jolán volt az igazgató, Hetesi Magdolna (mat-fiz tanár) volt az osztályfőnökünk és geológiához közelálló tantárgyaink „csak a földrajz, kémia és a növény- és állattan” volt. Ebben a tanévben biológia „gyakorlatként” a helyi vágóhídra jártunk, ahonnan boncolni való szerveket kaptunk, melyeket „játékból” néha megettünk nyersen. Én a marhatüdővel megbirkóztam, de a marhaszem már nekem is sok volt. Növényeket gyűjtöttünk, amelyek metszeteit mikroszkópon vizsgáltuk. Pécsi kirándulásunk alkalmából a Misina-tető mellett a Lidtke -borpincével is megismerkedtünk. Létrejött egy kultúracsoporthoz is az iskolában, amelyben színjátszással és tánccal foglalkoztunk. A helyi laktanyában Darvas Szilárd jelenetekkel szórakoztattuk a katonákat. A lányoknak különösen nagy sikere volt a tánccsoporttal, amelynek kísérője tangóharmonikán Kóhalmi Miki volt.

Sportoltunk: Első kosármeccsünkön 172:6-ra kaptunk a Gimnázium csapatától, később kisebb arányban. Sakkoztunk is a Fáklya SE-ben, Ekkor kezdett Zalaegerszegen Portisch Lajos is, akivel mi is játszottunk. 1952 május 1-jén repülőnap volt ejtőernyős bemutatóval. Osztályunkból többen jelentkeztünk ejtőernyősnek. Ez lett iskola „ejtőernyős brigádja”, amely megnyerte a fémgyújtó versenyt abban a tanévben, amelyen sajnos nem voltunk tekintettel a magántulajdonra, mert minden mozdítható fémet (a lyukas zománcos edényektől kezdve kerítésekben használatos fémrudakig) „begyűjtöttünk”.

1952 május 14-én voltunk az első igazán szakmai gyakorlaton: Lovásziban és Bázakerettyén gazolintelepet és fűrotornyot tekintettünk meg. Megünnepeztük a pedagógus napot is a magunk módján: a baj csak az volt, hogy tanáraink kertszomszédai felismerték azokat a virágokat, amelyeket előző éjjel az ő kertjükből „valamilyen csavargók” elloptak.

Június 15-én az osztályból négyen sikeres ejtőernyős ugrást hajtottunk végre egy Li-2-es utasszállító gépből. (Az ejtőernyős ugrás előzménye számomra szerencsésen végződött, mert nem dobtak ki az iskolából, mert az első emeletről kiugrottunk nagyszünetben néhányan diáktársaink nagy ovációja kíséretében, egy másik alkalommal pedig fémgyújtásra hajtván a kollégium padlásáról kellett „menekülni” - ejtőernyő nélkül – mert az igazgató feljött és azt kereste, hogy mi okozhatta a mosdó feletti víztartály tövében meglazult néhány téglalezuhanását a mosdóba. Mi persze nem tudhattuk, hogy az a bazi nagy tartály, amit a téglák lezuhanásáig rángattunk, a mosdó víztartálya.)

A tanév végére már biztos lett, hogy a geológiai tagozat (I/d. Osztály) Budapestre költözik. Ezt a költözést – és az ezzel együtt járó kollégiumot – 11 osztálytársunk nem vállalta, ők átiratkoztak valamelyik másik osztályba.

Nyáron már üzemi vagy termelési gyakorlatokon is részt vettünk. Feleségem Nyirádon dolgozott a Bauxitkutató Vállalatnál, én pedig Szegeden az Egyetem Földtani Tanszékén, de ennek keretében Kiskundorozsmán vízkutató fúrásoknál voltunk segéd munkások. Itt látogatta meg Barátosi tanár úr - későbbi igazgatónk és feleségem iskolai főnöke – a fiú- és a lánycsoportot is a fúrásoknál.

A második osztályt Budapesten a 2. Vegyipari Technikum (a későbbi Petrik Lajos) alagsorában kezdtük és ebben a tanévben már geológiai tárgyak is felkerültek a tanrendünkre (térképészet, ásványtan, őslénytan, földtan) és szaktanáraink is voltak: Barátosi József (ásványtan), Koch Nándor (földtan) Korber Ernő (térképészet) és tanév közben jött az akkor leszerelt osztályfőnökünk Vitális György, aki ásványtant, földtant és őslénytant tanított, valamint a gyakorlati óráinkat vezette. Ennek a tanévnek az elején 32 volt az osztálylétszám. Első terepgyakorlatunk osztályfőnökünkkel 1952 okt. 26-án volt a Csillaghegy-Rókahegy-Péterhegy útvonalon.

Mivel nem voltak demonstrációs anyagaink, ásvány-, kőzet- és ősmaradvány-gyűjteményünk, ebben az évben kezdtük meg a terepgyakorlatokon a gyűjtemények alapjait lerakni. Először meg kellett tanulni a megfelelő ép kőzetet kiválasztva a kézipéldány faragást és szakszerű kőzetpéldány-cédulázást, hogy annak alapján földrajzilag és földtanilag is pontosan azonosítható legyen a minta. Ősmaradványok esetén a gondos preparálással érhattük el, hogy az adott példány azonosítható legyen és állagát is megőrizze. Természetesen ebben a tanévben még nem alakult az iskolának saját gyűjteménye, hiszen helyünk sem volt a vendéglátó iskolában. Annyit azonban sikerül elérni, hogy 1952 március végén, mikor igazgatónk és osztályfőnökünk tapasztalatcserére Nagykanizsára utazott a volt iskolánkba, magukkal vittek egy ajándék-kőzetgyűjteményt.

A tanév befejeztével ismét bányákhoz és szakvállalatokhoz osztottak be mindenkit gyakorlatra: feleségem Gyöngyösorsoszi ércbányánál, én az Országos Érc- és Ásványbánya gyöngyösi kirendeltségénél dolgoztam – valójában a Gyöngyössolymoson az asztagkői kvarcitbánya mellett laktam és Márton Gyula geológussal a földtani térképezésben segédkeztem.

A harmadik osztályt Kőbányán fabarakkokban kezdtük. Címe: Szent László tér 24. (Közben lett Pataki István tér), de a Liget utcáról is volt bejárata.

Ebben a tanévben földtörténet, kőzettan és mélykutatótan, valamint geológiai szakrajz (valójában mérőszámok ábrázoló geometria) voltak a szaktárgyaink a hozzájuk tartozó gyakorlatokkal.

A gyakorlatok keretében – gyűjteményeink kezdetleges volta miatt is – sokszor látogattuk az ELTE és a Nemzeti Múzeum gyűjteményeit, miközben szorgalmasan gyarapítottuk a terepgyakorlatokon az iskola példányait is. Ebben a tanévben a téli szünet hosszabbra nyúlt és szénzünettel folytatódott, mert annyira rossz volt az időjárás év elején – a faépületeket elég nehéz volt ilyenkor kifűteni. A tavaszi rossz idő miatt sok terepgyakorlatot májusra kellett halasztani.

A szokásos nyári gyakorlatra mindketten Rudabányára mentünk (OÉÁ és MÁFI) egy csoportban, osztályfőnökünk Vitális György jóindulatú támogatásával – mert hogy akkor már együtt „jártunk” tanáraink tudtával.

A negyedik osztályt ismét új helyen kezdtük. A költözés végén a „honfoglalás” 1954 augusztus végén volt. Ekkor foglaltuk el az albertfalvai volt községháza épületét a Szabadság út 18. alatt. Ez végre egy olyan épületnek bizonyult, amelyben 22 évig maradt az iskola. Addig, míg csak 4 osztály volt elfértünk az épületben (az emeleten az utcára két tantermet később egybenyitották egy harmonikás deszkafallal, hogy esős időben az ünnepségek és rendezvények alkalmából mindenki elférhessen), majd a későbbiek folyamán a Kaffka Margit gimnáziumban, a Mezőkövesd-, a Bükköny- és a Váli utcában is voltak kihelyezett osztályok, mert volt olyan tanév, amikor 3 párhuzamos első osztály is indult (olyan nagy volt a kereslet középfokú geológusra, mert a korábban végzetekkel annyira megelégedettek voltak a vállalatok és bányák).

Negyedikben már bányaműveléstan, geodézia, geofizika, teleptan, mélyfúrás- és kutatás, valamint Magyarország földtana tantárgyakkal és ezek gyakorlataival egészült ki a szakképzésünk. A szakképzés keretén belül – szakköri munkaként – minden szaktárgyból ún. mintafüzetek készültek, amelyekbe a tanári magyarázatok mellett pauszpapíron készült rajzokat, szelvényeket ragasztottunk, ezek természetesen mára megsárgultak és annyira töredezettek, hogy széthajtani sem lehet. Ezeket a mintafüzeteket a hosszabb ideig hiányzó is felhasználhatták tanulmányaik kiegészítéséhez, vagy a bárki az év végi vizsgákhoz.

Itt kell feltétlenül megemlíteni, hogy mi voltunk az egyetlen olyan évfolyam – az akkori oktatási törvénynek vagy rendeletnek megfelelően – amelynek minden tanév végén ún. *kis-érettségit* kellett tenni. Ez abból állt, hogy minden tanév végén 5 tantárgyból (közismereti és szaktárgyból) tételek húzásával szóbeli vizsgát is tettünk, amelynek eredményeképpen az év végi értesítőben (bizonyítványban) – még változhattak az év közben megszerzett érdemjegyek.

Az első félév legnagyobb – nem szaktárgyi – eseménye Déry Tibor: Talpsimogató c. színdarabjának előadása volt (ezt velünk egyidejűleg a Katona József színházban Sinkovits Imre főszereplésével is játszották, majd ott „levették a műsorról”), melyet a tervezett egy előadás helyett kétszer adtunk elő a Központi Bányász Klubban pénzért (egy belépőjegy ára 4 Ft volt és az 1018 Ft nettó bevételünk bőven fedezte az osztály érettségi bankettjének költségeit).

Az 1954-55-ös tanév második felében már kevesebb terepgyakorlatunk volt a képesítő vizsgára való tekintettel. Április másodikán tartottuk iskolánk névadó ünnepségét, amikor elhatároztuk, hogy minden évben március 15-én tartjuk meg az Iskolnapot, amely egyben Szabó József születésnapjának ünnepe. (1922. március 14-én Kalocsán született és Budapesten halt meg 1894 április 10-én.)

Az utolsó terepgyakorlatunkon a Tétényi fennsíkon készült az első színes dia, melyet nagyon nehéz volt megtekinthető állapotra restaurálni.

Az osztály történetében leírtam, hogy a 27 érettségit tett diáknak mi volt az első munkahelye. Ennek érdekessége az, hogy heten innen is mentek nyugdíjba!

Sajnos mára már nyolcan örökre elhagytak bennünket.

Feleségem másfél évi kitérőt követően – első munkahelye volt a Dorogi Szénbányák, ahol Venkovits István geológus vízelemzési módszerét alkalmazva, bányabeli mintavételezést követően gorselemzéssel meghatározta, hogy a vágatokban a szivárgó víz nem karsztvíz-e, amelynek a betörése a bányába emberéleteket veszélyeztethetett volna – három hónapos munkanélküliség után lett technikus tanár az iskolában 1957 nyaratól.

Barátosi József műhelyfőnök beosztottjaként a Dorogon használt vízelemzést is elsajátították a diákok, hogy az akkor működő vízveszélyes bányák vízbetöréseit megelőzzék a későbbi munkahelyeiken.

Ő a gyakorlatokon kívül – társadalmi munkában – színházi közönség-szervező is volt a budapesti évek alatt.

A közelmúltban megtaláltunk két olyan régi határidőnaplót, amelyben „könyvelte” a jegyeladást és a darabokat, amelyekre a diákok jegyet vásároltak. Érdekességképpen megemlíthetünk néhány, ezzel kapcsolatos fontos tény.

1960-ban – amikor még minden évfolyamon csak egy osztály volt – csak a diákok körében 35 főnek volt operabérlete, és a havi színházjegy eladás 50-100 db körül mozgott, igaz, hogy akkoriban egy-egy jegy ára 10-20 Ft körül volt, beleértve az operaházi jegyeket is.

Egy másik példa: 1969 szeptemberében a *Mózes, III. Richárd, Az ember tragédiája, Félkegyelmű, Széchenyi* és a *Vörös postakocsi* című színdarabokra 106 db jegy kelt el 1467 Ft. értékben, és az a diák aki csak egy db jegyet kért, az nyilván személyesen nézte meg a darabot és nem a szüleinek vette. Októberben csak 71 jegy fogyott (a színdarabok: *Akiért a*

harang szól, Csók, Mona Marie mosolya, West Side Story, Két úr szolgálja, Játék a kastélyban, Valami mindig közbejön, Mózes, Kegyelmes asszony portréja, Tévedések vígjátéka). A címekből következik, hogy az „átkosban” nem csak szovjet darabok mentek a színházakban. A közönségszervezői „jutalmat” én arattam le, mert a cserébe kapott jegyekkel elmehettem a színházak jelmezes főpróbáikra délelőttönként, amikor az iskolában természetesen tanítás volt.

Visszatérve az iskola budapesti működésének történetére, mégis néhány számadat: 1955 és 1971 között nappali tagozaton 516-an kaptak geológus technikus oklevelet. Közben 1968-as tanévtől már a szakközépiskolába vették fel a jelentkezőket és 1976-ban végzett Budapesten az utolsó szakközépiskolás diák. Ezalatt 1973 és 1976 között Budapesten és Tatabányán egyaránt folyt a tanítás, ami elsősorban a tanári kar számára volt nehezen megoldható feladat, ezért ebben az időben sok tanárcsere történt.

Az iskola budapesti történetét joggal nevezte fénykornak **Szablyár Péter** a Requiem egy iskoláért c. cikkében.

Ebben az időben olyan osztályközösségek alakultak ki sok esetben, amelyek évekig, évtizedekig kitartottak, amelyekben a barátságok – függetlenül a későbbi életpályák különbözőségétől – mind a mai napig megmaradtak. Ehhez az évközi terepgyakorlatok, az iskolában működő szakkörök – ebben kiemelkedő szerepet játszottak a barlangászok – és a nyári táborok, itthon és külföldön egyaránt hozzájárultak. 1955 nyarán az első nyári tábor a Gulács oldalában olyan sátrakkal zajlott, melyeket kölcsönkaptunk és jó részüket a diákok és szüleik javígtatták ki, hogy használhatók legyenek. A földtani programok helyett az első napon a nemesgulácsi gazdáknak segítettünk kévét hordani, hogy a közelgő 3 napos eső előtt befejezhessék az aratást. Később az iskola saját sátrakat vásárolt, ezeket hazai és külföldi táborozásokkor már a kor követelményeinek megfelelően lehetett felhasználni.

Az iskola barlangász diákjairól külön könyvet lehetne írni. Itt csak azt emelném ki, hogy a Várbarlang megnyitása a nagyközönség számára Barátosi tanár úr vezetésével a barlangász diáktársaink önzetlen és áldozatos munkája révén valósulhatott meg, ők a túravezetést is vállalták szabadidejükben (1965-1975-ig).

A szakszerű mintavételezés megtanulása eredményeképpen a diákok közetgyűjteményeket állítottak elő, ezeket a Tanszergyártó Vállalatnak eladtuk és a nyári terepgyakorlatok költségeire fordítottuk és pl. ebből csónakokat is vettünk.

1956-ban az iskolanapra lett kész iskolazászlónk, amelyet Mattyasovszky tanárnő tervezett. A budapesti iskolaépületben Szabó József születésnapján iskolanapok voltak március 15-én, amikor a korábban végzett diákok találkozóját is megtartottuk és Szabó József sírját is megkoszorúztuk az iskola küldöttsége.

Tatabányán

Tatabányán a Péch Antal Aknász-képző Technikum épületében kapott helyet iskolánk. Feleségem 18 éven keresztül járt le naponta Tatabányára, sokáig 6 napos munkahéten. 1973 szeptemberétől folyamatosan Tatabányára települt a budapesti SzJGSzK 2. osztállyal (50 fiú és 10 lánytanulóval). A fiúk között 3 Dél-Jemeni diákkal. 1976 szeptember 1-től a SZJGSzK minden osztálya Tatabányán kezdett és 1980 szeptemberétől az iskola áttért a 11 napos tanítási rendre (minden második szombat munka- és tanítási szünet). Ettől a tanévtől a két iskolában szaktantermi oktatás kezdődött.

1989-90 es tanévben a társiskolában jelentkezők hiányában megszűnt a vājáriskolai a mi iskolánkban a geofizikus ágazati képzés.

1990 őszén létrejött a **Péché Antal** és a **Szabó József Alapítvány**. Ugyanekkor ipari környezetvédelmi szak indult iskolánkban.

1991-ben Tatabányáról ment nyugdíjba feleségem és ezt követően a technikum ill. a szakközépiskola történetének nyomon követése is felettébb bizonytalan. 1994 január 1-től kormányhatározat alapján az iskola felügyelete és fenntartása Tatabánya Megyei Jogú városhoz került és ekkor az eddig közös szakközépiskola neve is megváltozott: **Péché Antal Műszaki Szakközépiskola és Gimnázium** lett. Szabó József nevét egy ideig a kollégium viselte, majd ez is a város több iskolájának lett a kollégiuma. Ezt követően az ipari környezetvédelmi szakközépiskolai képzés folyt és fakultációban fel lehetett venni a földtudományt is a gimnáziumban.

Egyedül azt lehetett eldönteni, hogy Tatabányán a szakközépiskolában 698-an tettek érettségi vizsgát 1976 és 1991 között geológus ill. geofizikus szakon. Tekintettel arra, hogy technikusminősítő vizsgát csak két év szakmai gyakorlat után lehetett letenni, pontosan nem ismeretes, hogy ezekből az érettségizettekből pontosan hányan szereztek technikus oklevelet. Annyi bizonyos, hogy 2000-es adatok szerint a Szabó József Geológiai Műszaki Szakközépiskolában 52 fő tett technikusminősítő vizsgát és további 100 fő a Péché Antal Műszaki Szakközépiskola és Gimnáziumban.

Epilógus

Tekintettel arra, hogy iskolánk összetartó ereje – a sok viszontagság és a sorscsapások ellenére – mérhetetlenül hatalmas, voltak és vannak közöttünk olyanok, akik mindent elkövettek, hogy az iskola volt tanítványai összetartsanak, a budapesti iskolanapok megszűnését követően megszervezték a lehetséges találkozókat. Ilyen volt az 1990. március 15-i iskolanap az Építők székházában, majd a 2005. március 21-i találkozót a Földtani Intézetben és most ez a mai napon, az iskola indulását követően 60 évvel itt a Stefánia palotában. A nélkül, hogy sok nevet sorolnék fel, tessék végigolvasni az adott rendezvények szervezőinek aláírását, akik mellett nyilván sokan közreműködtek, hogy az egyes évfolyamok volt diákjai tudjanak az eseményekről. (Címlisták, telefonszámok, munkahelyek stb.)

Itt szeretnék köszönetet mondani mindazoknak, akiknek köszönhetjük, hogy ennyi év után ismét láthatjuk egymást és beszélgethetünk a fiatalságunkról és az életünk meghatározó eseményeiről.

Remélem még sokáig annak szellemében végezzük munkánkat – bárhol is legyen az – ami iskolázászlónkra van hímezve: **Magyar hazád földjét szeresd, titkait kutasd!**